

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate; de Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

§. II. Conclusio negativa statuitur

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77355](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77355)

Antecedens: absolute & simpliciter, nego. Cum A enim voluntas absolute possit defistere ab illa intentione, manet etiam absolute libera ad eligendum tale medium; ac proinde non mirum si ejus electio sit propter finem.

ARTICVLVS III.

*An bruta operentur propter finem,
movendo se in illum?*

S. I.

*Premittitur quod fere apud omnes est certum,
& referuntur sententia.*

57. **S**UPPONIMVS tanquam certum, bruta & omnia alia agentia naturalia aliquo modo agere propter finem.

Hæc suppositio est contra aliquos antiquos Philosophos, qui dicebant creaturas rationis expertes non agere propter finem, sed casu & fortunâ. Hos autem impugnat Aristoteles 2. phys. cap. 8. & 9. probans opus naturæ esse opus intelligentiæ; & non solum intellectum, sed etiam naturam agere propter finem. Idem supponit D. Thomas hic art. 2. dicens quod omnia agentia necesse est agere propter finem: idque probat ex eo quod finis sit prima omnium causarum, à qua agens determinatur ad agendum hoc potius quam illud. Colligitur etiam ex Sap. 11. ubi dicitur: *Omnia in mensura, & numero, & pondere disposuisti*: nomine enim ponderis intelligitur inclinatio cuiuscumque rei in finem proprium, ut explicat Augustinus lib. 1. de Genesi ad litteram cap. 3. & 4. & D. Thomas 1. p. qu. 45. art. 7. Denique regularis & uniformis naturalium actionum cursus & ordo, quo in certos terminos tendunt, eosque ut plurimum assequuntur per media apta & proportionata, quæ à natura instituta sunt, manifestè arguit eis inesse intrinsecam aliquam finis intentionem. Nam, ut egregiè argumentatur Cicero lib. 3. de natura Deorum, si characteres litterarum, temerè projecti, historias seu annales Ennii non perficiunt; neque aliquis tam demens est, ut credat librum eruditum compositum fuisse sine fine, & casu, ex fortuita litterarum coacervatione: quis crediderit mundum, adeo pulchrum & benè ordinatum, casu esse factum; aut operationes rerum naturalium, adeo propriæ conservationi & pulchritudini universi convenientes, casu & non propter finem fieri?

58. Hoc suppositio, inquirimus an bruta operentur propter finem, movendo se in illum, vel solum ex motione & directione Authoris naturæ; vel, ut alij dicunt, an bruta non solum physice, sed etiam moraliter in finem se moveant?

Partem affirmativam tenent quidam, existimantes in brutis esse aliquem usum rationis, quamvis longè imbecilliorum eò qui in hominibus reperitur, & aliquam imperfectam libertatem indifferentiæ, per quam in eorum potestate est in unum aut alterum locum se movere, & ex pluribus mediis illis oblati, unum acceptare, & alia respuere. Ita sentire videntur Plutarchus in libro quod animalia ratione utantur: Porphyrius lib. 3. de sacrificiis, ubi asserit aliquos esse homines percipientes loquelam animalium: Vallesius in sacra physica cap. 55. Molina 1. p. qu.

14. art. 3. disp. 12. ubi libertatem quandam in brutis agnoscit: Salas hic disp. 4. sect. 4. ubi fateatur bruta cognoscere proportionem mediorum cum fine, & inter se, & judicare unum melius alio; & Arriaga in tractatu de beatitudine sect. 5. in fine, ubi ait se docuisse in physica, bruta eligere media propter finem; neque solum bonum delectabile, sed etiam utile attingere.

S. II.

Conclusio negativa statuitur.

59. **D**ICO breviter: Bruta non se movent & dirigunt in finem, operando gratiâ finis, sed ad illum diriguntur & moventur ab Authore naturæ. Ita communiter docent Theologi cum D. Thoma hic art. 2. ubi sic habet: *Considerandum est quod aliquid sua actione vel motu tendit in finem dupliciter: uno modo, sicut seipsum ad finem movens, ut homo: alio modo, sicut ab alio motum ad finem; sicut sagitta tendit ad determinatum finem ex hoc quod movetur à sagittante, qui suam actionem dirigit in finem. Illa ergo quæ rationem habent, seipsa movent ad finem, quia habent dominium suorum actuum per liberum arbitrium, quod est facultas voluntatis & rationis. Illa verò quæ ratione carent, tendunt in finem propter naturalem inclinationem, quasi ab alio mota, non autem à seipsis, cum non cognoscant rationem finis; & ideo nihil in finem ordinare possunt, sed solum in finem ab alio ordinantur. Nam tota irrationalis natura comparatur ad Deum, sicut instrumentum ad agens principale: & ideo proprium est natura rationalis, ut tendat in finem, quasi se agens vel ducens ad finem; nature verò irrationalis quasi ab alio acta vel ducta. Quibus verbis S. Doctor utramque partem nostræ conclusionis & docuit & probavit: primam quidem, cum dixit, quod illa quæ ratione carent, cum non cognoscant rationem finis, ideo nihil in finem ordinare possunt. Nam ut hic ait Cajetanus, *Cognoscere rationem finis, est cognoscere habitudinem finis ad id quod est ad finem*: quia finis, in quantum finis, seu in ratione causæ finalis ut sic, importat intrinsecè & necessariò habitudinem ad media, & ad actus qui fiunt propter finem, tanquam ad proprium effectum: Sed bruta non cognoscunt habitudinem & proportionem finis cum mediis, aut mediorum cum fine; quia non habent cognitionem intellectûs, sed sensûs duntaxat, qui naturas rerum, & relationes ac comparationes earum non potest percipere; unde Augustinus lib. 83. questionum qu. 30. ait, quod scire quod quidquam referendum sit, non datum est rationis expertibus. Ergo bruta non cognoscunt finem formaliter, sed tantum materialiter, id est cognoscunt rem quæ est finis, non tamen rationem finis, subindeque non se movent in finem.*

60. Dices, in brutis esse quemdam discursum imperfectum, longè quidem imbecilliorum eò qui est in homine, per quem tamen possint cognoscere proportionem finis cum mediis, & mediorum cum fine.

Verùm hæc sententia falsa & temeraria est, parumque consentanea fidei: quia esse rationale, quocumque gradu vel perfectione rationalitatis, est differentia essentialis hominis; perfectior enim vel imperfectior rationis usus, non

mutat naturam essentialiter, sed solum accidentaliter: unde, ut infra dicemus, omnia mira quæ ab animalibus efficiuntur, non ex ratione & indifferentia libertatis, sed ex instinctu, & determinatione naturæ procedunt. Accedit quod in 1. cap. Genesim, aves & quadrupedia, eodem modo facta narrantur, quod plantæ, herbæ, &c. cum verò homo, in quo est discursus, creandus fuit, speciali modo locutus est Deus, ait enim: *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram: & præstet piscibus maris, & volatilibus cæli, & bestiis, universeque terra.* In qua diversitate innuitur cætera omnia esse irrationalia, solum verò hominem rationalem esse.

Adde quod, si animalia bruta aliquò modo essent rationis capacia, eodem modo videtur quod essent capacia cognitionis Dei, & salutis, felicitatisque aliquid in fratione pollerent, utique & rationali appetitu, qui rationem sequitur, sicut sensitivus sensum: de qua re videatur Montezino hîc disp. 7. quæst. 5.

61. Secundò probatur eadem pars conclusionis. Nullum agens potest se movere in finem, nisi habeat dominium sui actûs: nam movere se in finem, idem est ac determinare se ad operandum gratiâ finis: Atqui bruta non habent dominium suorum actuum: Ergo non se movent in finem. Minor probatur: quia Scriptura Eccl. 15. dicit singulariter & eximie de solo homine inter creaturas visibiles, quod Deus eum reliquit in manu consilij sui: At non esset proprium & singulare homini, esse in manu sua ac potestate, & de suis operationibus liberè disponere, si bruta quoque haberent aliquam liberam potestatem in utrumlibet, & de seipsis, seu operationibus suis disponerent: Ergo bruta non habent dominium suorum actuum. Unde eadem Scriptura quando vult significare, aliquid fieri ab hominibus tam cupide & ardentem, ac si nullam haberent libertatem ad abstinendum ab hujusmodi actione, dicit illos operari ut belluas, 2. Petri 2. *Velut irrationalia pecora naturaliter feruntur: & similiter in Epistola Judæ eis obijciuntur, quod quæ naturaliter tanquam bruta animalia norunt, in illis corrumpuntur: operari autem naturaliter, idem significat quod operari non liberè; nam agere naturaliter, est agere ex pondere & inclinatione naturæ, & absque deliberatione & electione, in unum determinatè ferri.*

62. Confirmatur ex D. Thoma qu. 24. de verit. art. 2. ubi sic dicitur: *Totius libertatis radix est in ratione constituta: unde secundum quod aliquid se habet ad rationem, sic se habet ad liberum arbitrium. Ratio autem plene & perfectè invenitur solum in homine; unde in eo solum liberum arbitrium plenariè reperitur. Bruta enim habent quandam similitudinem rationis, in quantum participant quandam prudentiam naturalem, secundum quod natura inferior attingit aequaliter ad id quod est nature superioris: quæ quidem similitudo est secundum quod habent judicium ordinatum de aliquibus: sed hoc judicium est eis ex naturali estimatione, non ex aliqua collatione, cum rationem sui judicij ignorent: propter hoc etiam hujusmodi judicium non se extendit ad omnia, sicut judicium rationis, sed ad quedam determinata. Et similiter in eis est quedam similitudo liberi arbitrij, in quantum possunt agere vel non agere secundum suum*

Tom. III.

A *judicium unum & idem; ut sic sit in eis quasi quedam conditionata libertas: possunt enim agere si judicant esse agendum, vel non agere, si non judicant. Sed quia judicium eorum est determinatum ad unum, per consequens & appetitus & actio ad unum determinantur: unde secundum Augustinum 11. super Genesim ad litteram, movetur visus; & secundum Damascenum, aguntur passionibus: quia scilicet naturaliter de tali viso & de tali passione sic judicant: unde necesse habent ab ipsa visione alicujus rei, vel à passione insurgente, moveri ad fugiendum, vel prosequendum: sicut ovis visò lupò necesse habet timere; & canis insurgente passione ira, necesse habet latrare, & persequi ad nocendum. Sed homo non necessario movetur ab his quæ sibi occurrunt, vel à passionibus insurgentibus, quia potest ea recipere vel refutare: & ideo homo est liberi arbitrij, non autem bruta.*

Ad eandem considerationem pertinet, quod omnia animantia ejusdem generis, ab exordio mundi usque ad hoc tempus, & in omni regione, posita in talibus circumstantiis, eodem semper determinatò modo operantur: v. g. omnes hirundines eodem modo vere nidificant: omnes apes eodem modo mellificant; omnes formicæ eodem modo æstate grana reconduunt, &c. Hoc enim evidens argumentum est, quod liberam electionem non habent inter opposita: nam illa electio indifferens induceret aliquam varietatem in modo operandi: sicut homines, quia electione agere possunt, positi in eodem statu antecedenti, & in paribus circumstantiis, diversimodè operantur, ut experientiâ constat.

64. Secunda pars conclusionis, quæ asserit bruta dirigi & moveri in finem ab Authore naturæ, evidens est: nam ut dicitur D. Thomas hîc art. 2. ad 3. *Manifestum est quod particulares cause moventur à causa universali: sicut cum rector civitatis, qui intendit bonum commune, movet suo imperiò omnia sua particularia officia civitatis: & ideo necesse est quod omnia quæ carent ratione, moveantur in fines particulares ab aliqua voluntate rationali, quæ se extendit in bonum universale, scilicet à voluntate divina.*

65. Confirmatur: *Tota irrationalis natura comparatur ad Deum, sicut instrumentum ad agens principale, ut ait idem S. Doctor supra relatus: Sed instrumentum non agit, nisi ut motum & applicatum à principali agente: Ergo nec creaturæ irrationales se movent in suos fines, nisi ex speciali motione & directione Authoris naturæ.*

66. Confirmatur ampliùs: sicut ex hoc quod sagitta sæpe attingit eundem scopum, colligitur ejus motum procedere à ratione, non quæ sit in ipsa sagitta, sed in sagittante: ita pariter, cum videamus animalia, & alias creaturas rationis expertes, ferè semper suos fines particulares consequi, colligitur evidenter illarum motus & operationes, à ratione, non quæ sit in ipsis animalibus, & creaturis irrationalibus, sed in earum Authore, derivari.

S. III.

Solvitur objectio in contrarium.

67. **O**BIECTIO: In animalibus datur aliquis rationis usus: Ergo illa possunt in finem se movere & dirigere, nec indigent in eum di-

B ij